

Što doprinosi dužem životu vrlo starih osoba*?

Jasminka Despot Lučanin¹, Tatjana Škarić – Jurić², Ana Kroflin¹, Maris Biluš¹

¹Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu

²Institut za antropologiju

* Dio projekta „Zdravstvene, kulturne i biološke odrednice dugovječnosti – HECUBA“
Institut za antropologiju (HRZZ, IP-01-2018-2497)

Uvod

Izazov:

- Populacija vrlo starih osoba - 85+ godina - najbrže rastuća podskupina.
- EU – 2,8% ; HR – 2,2% od ukupnog stanovništva (Eurostat, 2019)

Istraživanja dugovječnosti – izvor podataka:

- o heterogenosti funkcioniranja pojedinaca,
- o mogućnosti očuvanja sposobnosti,
- o prilagodbi na životne teškoće i promjene.

(Poon i sur. 1992; Smith i Ryan, 2016)

Cilj i prepostavke

Istražiti doprinos sociodemografskih obilježja i psihosocijalnih čimbenika duljini života vrlo starih osoba.

Očekivana **pozitivna povezanost** između: **sociodemografskih obilježja** (spola, obrazovanja, broja djece) i **psihosocijalnih čimbenika** (kognitivnog funkcioniranja, subjektivnog funkcioniranja, aktivnosti, odnosa u obitelji i kvalitete života) s **duljinom života** vrlo starih osoba.

Metoda: sudionici

Prikazani nalazi iz dva skupa analiziranih podataka o 345 ispitanih

Poduzorak 1

- **191** sudionika:
- prosječno 88 godina (80 – 97)
- 149 (**73%**) Ž i 51 (**27%**) M
- Ugovječnih osoba, korisnika 13 domova za starije osobe u Zagrebu

Poduzorak 2

- **301** sudionika
- prosječno 88 godina (80 – 101)
- 227 (**75,4%**) Ž i 74 (**24,6%**) M
- Doživjeli prosječno 92 godine (raspon 84-103)

Metoda: mjerni instrumenti

1. 2008. g. - **Upitnik za osobe duboke starosti** (izrađen za projekt HECUBA):

- Sociodemografski podaci: dob, spol, obrazovanje, broj djece ($M= 2$; od 1-6)
- Kognitivno funkcioniranje (MMS, TR 0-30; < 17 = jače oštećenje)
- Subjektivno funkcioniranje - zdravlje i neovisnost (4 čestice, TR 4-12)
- Aktivnost nakon umirovljenja (3 čestice, TR 3-6)
- Odnos s obitelji (3 čestice, TR 1-3)
- Subjektivna kvaliteta života (4 čestice, TR 4-12)

2. 2018. g: **Životni status / Duljina života** (Registrar umrlih osoba HZJZ)

Metoda: postupak

- **2008. god.:**
 - sudionici intervjuirani – individualno;
 - u domovima za starije osobe.
- **2018. god.:**
 - provjeren životni status sudionika;
 - utvrđen datum njihove smrti.
- Prikazani podaci sudionika koji su **preminuli** u razdoblju od 10 godina.

Rezultati: Prosječne vrijednosti

Prosječne vrijednosti procjena:

- uredno kognitivno funkcioniranje ($M= 23$; TR 0-30)
- zadovoljavajuće funkcioniranje ($M= 8,5$; TR 4-12)
- održana aktivnost ($M= 4,6$; TR 4-12)
- dobar odnos s obitelji ($M= 2,9$; TR 1-3)
- zadovoljavajuća kvaliteta života ($M= 9,3$; TR 4-12)

• Prosječna duljina života

- živjeli još **4 godine** nakon ispitivanja ($M= 92$; od 84-103)

! Ukazuje na: *psihološku prilagodbu starenju i okolnostima života.*

Značajne korelacije između varijabli

Duljina života - pozitivno povezana sa:

- Brojem djece ($r = 0,20^{**}$)
- Kvalitetom života ($r = 0,14^*$)
- Aktivnosti nakon umirovljenja ($r = 0,13^*$)

Ostale korelacije - ukazuju na prilagodbu:

- Aktivnost i Subjektivno funkcioniranje i Kognitivne funkcije ($r = 0,13^* - 0,21^{**}$)
- Kvaliteta života i Aktivnost i Subjektivno funkcioniranje i Odnos s obitelji ($r = 0,13^* - 0,29^{**}$)
- $* = p < 0,05$; $** = p < 0,01$

Predviđanje duljine života

- Modeli RA pokazuju značajan doprinost skupa varijabli:
 - 6% - 10% varijance duljine života
- Duži život vrlo starih
 - Veći broj djece
 - Bolje kognitiv. funkc.
 - Veća aktivnost

Tumačenje rezultata

- Tipična obilježja dugovječnih: umjerenost i prilagodljivost (Poon i sur. 1992). **Potvrđena!**
- Sudionici živjeli u domovima za starije: poticajna okolina, dostupnost primjerenih aktivnosti, socijalna uključenost...
- Pogoduje ***dužem životnom vijeku*** pojedinca (Hsu, 2007; Engelhardt i sur., 2010; Seeman i sur., 2011).

Tumačenje nalaza

- Ukupno djelovanje psihosocijalnih čimbenika na duljinu života:
- – značajno, u maloj mjeri!
- Ostali pretpostavljeni čimbenici?
- ***biološki*** (kronične bolesti, genetski čimbenici - *HECUBA!*),
- ***socijalni*** (obiteljsko stanje, podrška, socioekonomski status),
- ***psihološki*** (ličnost, raspoloženje).

Ograničenja i preporuke za buduća istraživanja

Metodološka ograničenja

- Uzorak sudionika
- Odabir varijabli
- Skale samoprocjene
- Jedno mjerjenje + životni status

Preporuke

- Proširiti uzorak
- Više varijabli
- Kvalitativan pristup
- Longitudinalne studije s više vremenskih točaka mjerjenja

Zaključak

- Porast populacije osoba starijih od 80 godina: ključno spoznati jedinstvene čimbenike funkciranja / rizika.
- Intervencijama poticati očuvanje funkcija, socijalnih odnosa i zdravlja - kvalitete života.
- Prilagoditi socijalne i zdravstvene politike koje omogućuju kvalitetan život u dubokoj starosti – kod kuće i u ustanovama.
- Vrijedi i za starije osobe narušenog funkciranja!